

Analiza wpływu zwiększającej się wymiany towarowej produktów roślin ozdobnych na rynkach światowych, przy bieżącym poziomie kosztów, na produkcję ogrodnictwa w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem rynku produktów szkółkarskich;

Autor

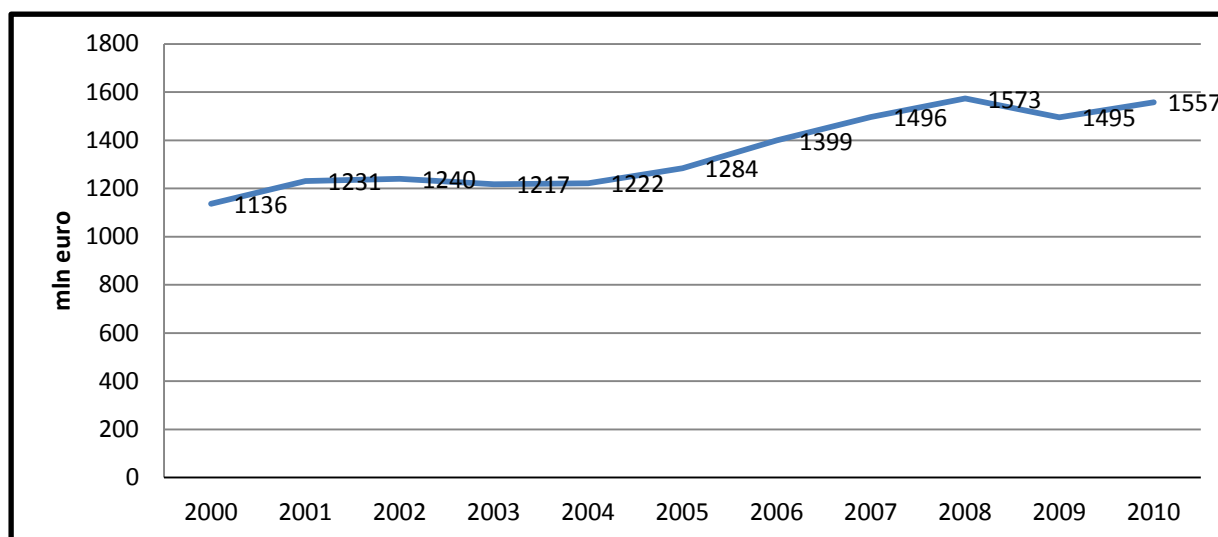
dr Adam Marosz

Analiza wykonana w ramach Programu Wieloletniego

Zadanie 3.2. Monitoring i prognozowanie uwarunkowań ekonomicznych produkcji roślin ozdobnych.

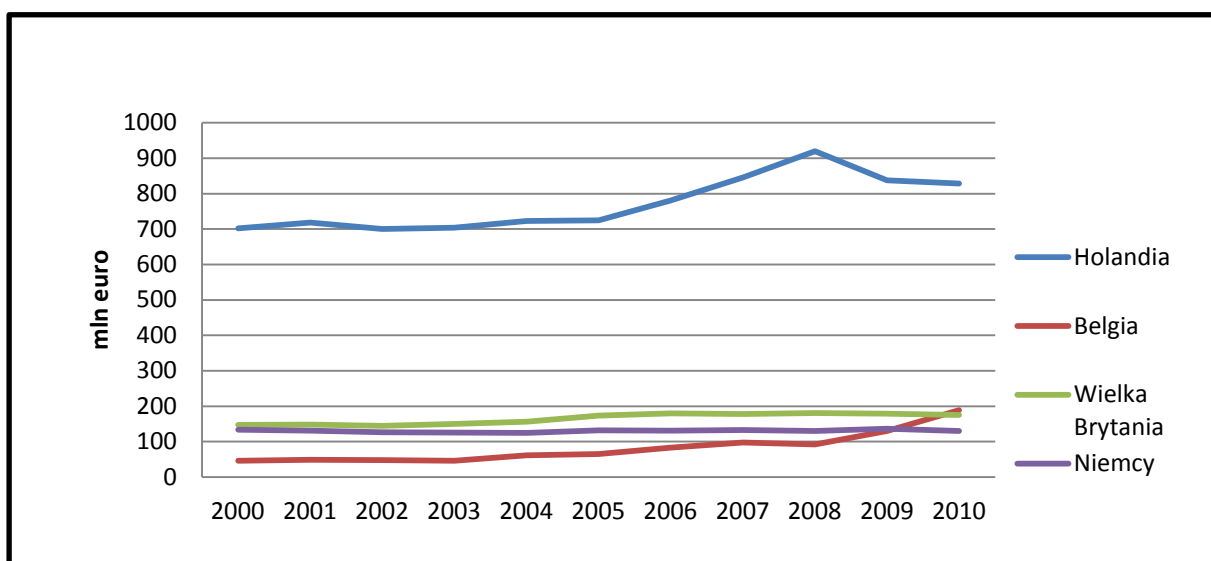
1. Analiza wymiany towarowej roślin ozdobnych na rynkach światowych.

Zmiany w światowym handlu roślinami ozdobnymi w ostatnim 10-leciu są bardzo duże. Od 2000 roku stale rośnie import do Europy roślin ozdobnych, głównie kwiatów ciętych, zieleni, nieukorzenionych, sadzonek oraz materiału in vitro. W ciągu 10 lat wielkość tego importu wzrosła o 421 mln euro. Największa wartość osiągnął w 2008 roku, w 2009 w zawiązku z kryzysem światowym sprowadzono produktów roślin ozdobnych aż o 78 mln euro (ryc. 1).

Ryc. 1. Import ozdobnych roślin do Europy z pozaeuropejskich krajów. Źródło: AIPH

Do największych europejskich importerów tych produktów należy Holandia. Jest to kraj od dawien dawna prowadzący ożywioną działalność handlową. Do tego małego kraju trafia 55% tego importu, a w 2008 prawie 60%, o łącznej wartości 920 mln euro (ryc. 2). Produkty te poprzez rynek holenderski trafiają następnie do krajów Europy, w tym także do Polski. Do ważnych europejskich importerów roślin ozdobnych z poza Europy należą także Belgia, Wielka Brytania i Niemcy. Wyraźną tendencją wzrostu importu roślin ozdobnych widać tylko w przypadku Holandii i Belgii. Do najważniejszych krajów eksportujących rośliny do Europy, których znaczenie bardzo wzrosło w ostatnich 10 latach należy Kenia, Ekwador i Etiopia. Na podobnym poziomie w tym czasie był import z Kolumbii i Kostaryki (około 100 mln euro rocznie). Najważniejszym produktem, który trafia do Europy z tych krajów są kwiaty cięte, stanowią one np. blisko 60% importu wszystkich roślin ozdobnych do Holandii.

Ryc. 2. Import roślin ozdobnych z poza Europy do wybranych krajów Unii Europejskiej z poza Europy.

Holenderski sektor produkcji roślin ozdobnych od wielu lat wyróżnia się dzięki czterem czynnikom: wysokiej fachowości cuchiowi handlowemu, asortymentowi i organizacji. Nadal czynniki te stanowią klucz do sukcesu tej gałęzi ogrodnictwa. Najważniejszym z czynników jest organizacja, na wielu poziomach zarówno dotyczących produkcji, handlu jak i hodowli. Dobrze zorganizowane grupy producentów, handlowców i hodowców wyrażają gotowość do wspólnego działania oraz wspólnego ponoszenia obciążeń związanych z badaniami, promocją, edukacją. Nieustanne nowatorstwo i szybko posuwająca się mechanizacja oraz ciągłą gotowość sektora produkcji roślin ozdobnych do modernizacji to najważniejsze atuty dające wysoką przewagę komparatywną w stosunku do innych konkurentów.

2. Wymiana handlowa roślinami ozdobnymi w wybranych krajach UE w 2011 r.

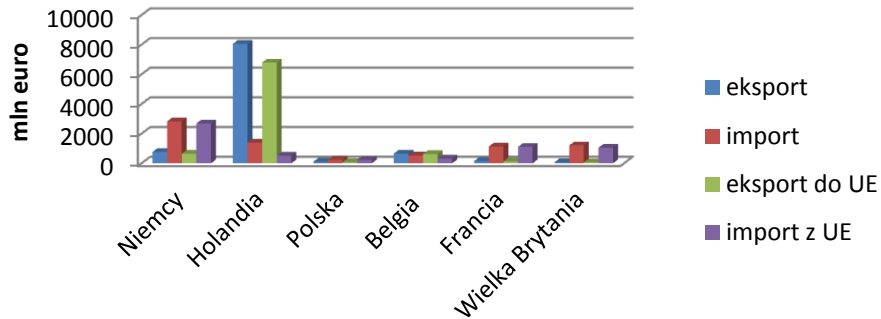
Wymiana towarowa oceniana jest na podstawie bieżących dostępnych informacji na temat handlu zagranicznego. Dane pozyskiwane są z bazy danych GUS w Warszawie, bazy danych Eurostatu oraz danych AIPH (International Statistics Flower and Plants 2011). Ponadto prowadzona jest analiza bezpośrednia sprzedaży roślin ozdobnych z gospodarstw ogrodniczych. Informacje te pozyskiwane przy okazji wizyt bezpośrednich prowadzonych dla podzadania 1.

W jednoznacznej i dokładnej ocenie zjawisk globalnego handlu roślinami ozdobnymi nie pozwalają dane statystyczne, które różnią w zależności od źródła. Wielkości danych dla tych samych produktów wymiany handlowej są nieco inne Głównym Urzędzie Statystycznym niż np. bazach danych Eurostatu czy AIPH. Dane GUS odnośnie polskiej wymiany handlowej roślinami ozdobnymi należy jednak uznać za najbardziej wiarygodne. Niezależnie od źródła danych tendencje ogólne we wszystkich przypadkach są podobne lub nawet takie same. W Europie największym eksporterem i importerem produktów roślin ozdobnych jest Holandia. Kraj ten należy uznać za światowego lidera w dziedzinie produkcji, organizacji handlu i wielkości wymiany towarowej z innymi krajami. Obrót handlowy materiałem ozdobnym w Holandii w 2011 roku wyniósł prawie 9,5 mld euro w tym wartość eksportu ponad 8 mld euro, a import 1,4 mld euro (rycina 3 i tabela 1). Największy udział w handlu zagranicznym roślinami ozdobnymi w Holandii mają kwiaty cięte z wartością 3,1 mld euro, dalej materiał szkółkarski (w tym również kwiaty doniczkowe) o wartości 2,6mld zł następnie cebule, bulwy i kłącza z wartością 910 mln euro oraz zieleń cięta o wartości 204 mln euro (tabela 1, wykresy 3-11). Holandia w Europie jest niekwestionowanym liderem w eksporcie cebul, bulw i kłaczy kwiatowych oraz kwiatów ciętych (rycina 5 i 9). W przypadku materiału szkółkarskiego (z wyłączeniem kwiatów doniczkowych) wymiana handlowa jest bardziej wyrównana. Główny eksport kierowany jest na rynek niemiecki, francuski i brytyjski (rycina 6)

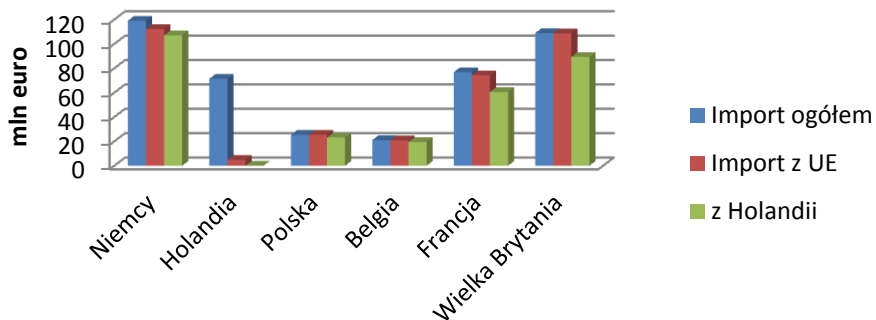
Dostępne za rok 2011 dane handlu zagranicznego wskazują na stały wzrost eksportu polskich produktów, ale poziom importu jest bardzo wysoki. Wartościowo niemal dwukrotnie większy od eksportu, wskazuje to na duże możliwości rozwoju produkcji w niektórych działach, a w innych konkurencja z materiałem pochodzącym z importu jest bardzo trudna, co podkreślają producenci w rozmowach bezpośrednich oraz ankietach elektronicznych.

Pełna analiza danych opartych na trzech kwartałach wymiany handlowej za rok 2012 sporządzona zostanie pod koniec bieżącego roku.

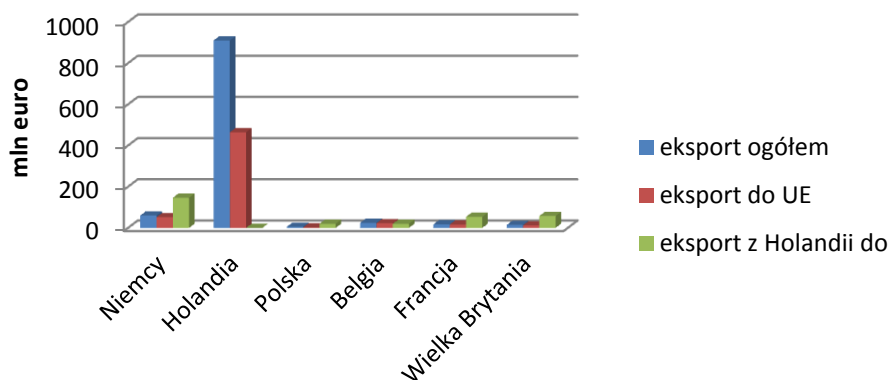
Ryc 3. Eksport i import roślin ozdobnych w wybranych krajach w 2011 r.

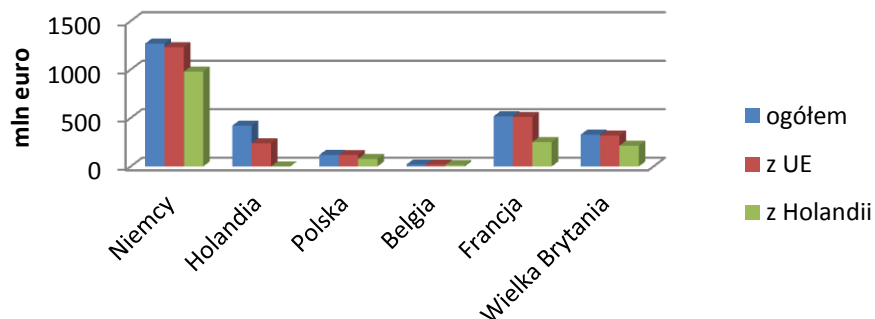
Ryc 4. Import cebul, bulw i kłaczy roślin ozdobnych w wybranych krajach w 2011 r

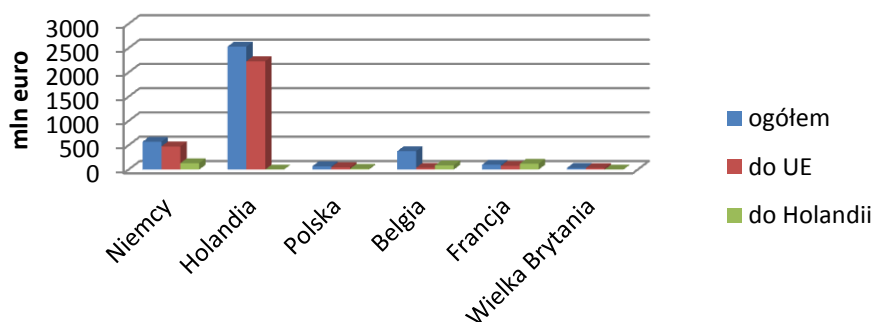
Ryc 5. Eksport cebul, bulw i kłaczy z wybranych krajów w 2011 r.

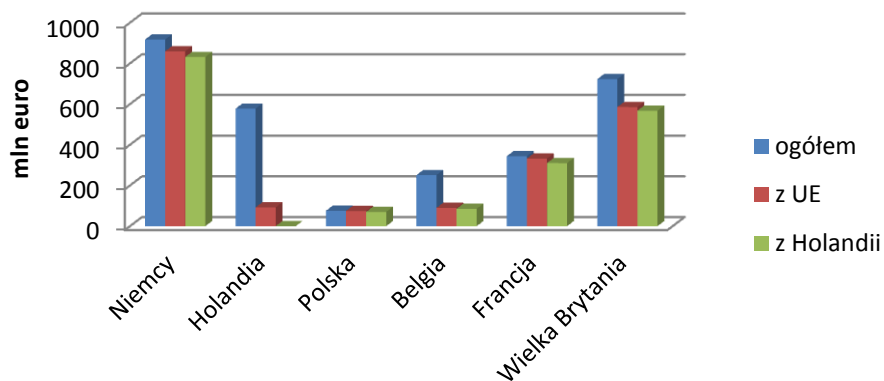
Ryc 6. Wartość importu materiału szkótkarskiego w wybranych krajach w 2011r.

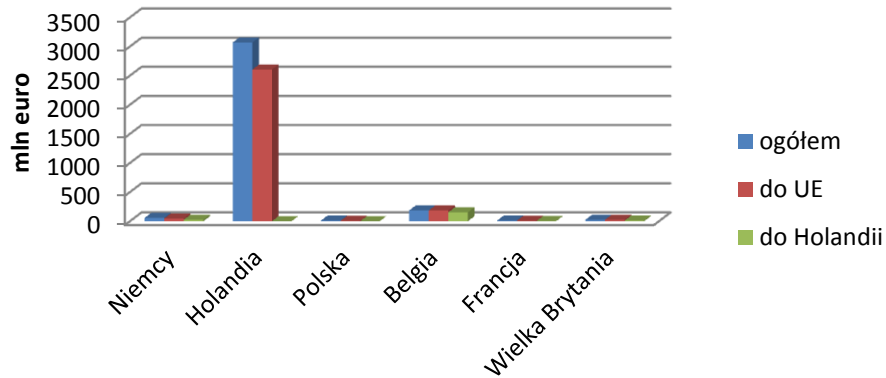
Ryc 7. Wartość eksportu materiału szkótkarskiego w wybranych krajach w 2011

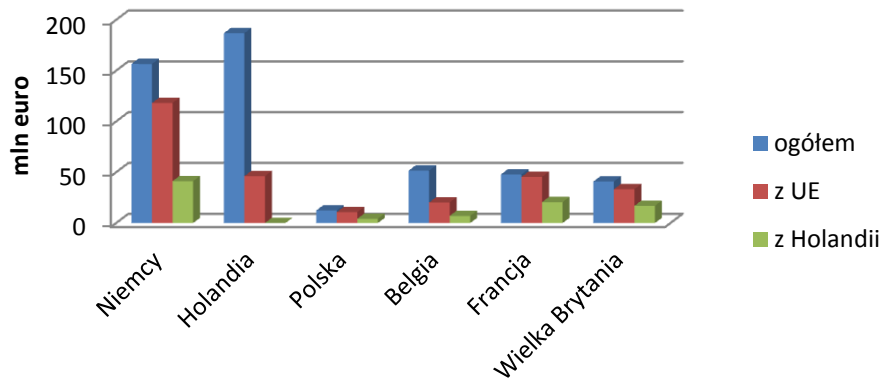
Ryc 8. Import kwiatów ciętych do wybranych krajów w 2011 roku

**Ryc 9. Eksport kwiatów ciętych z
wybranych krajów w 2011 roku**

**Ryc 10. Import zieleni ciętej w
wybranych krajach w 2011 r.**

**Ryc 11. Eksport zieleni ciętej z
wybranych krajów w 2011 r.**

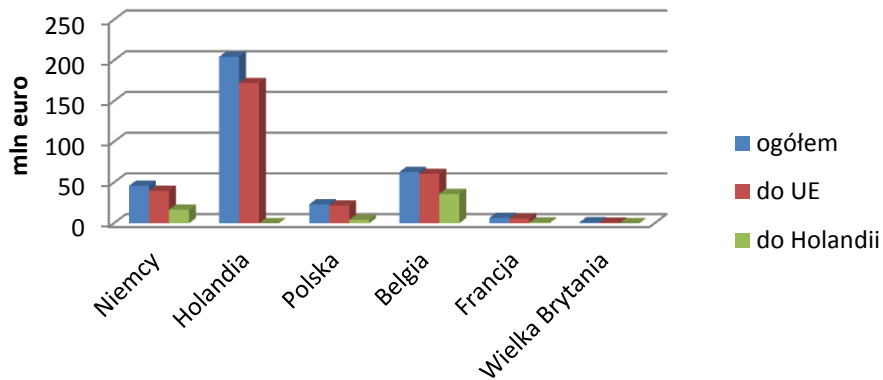

Tabela 1. Wartość importu i eksportu produktów roślin Ozdobnych w wybranych krajach w 2011 roku (źródło: GUS, Eurostat, AIPH)

Rośliny ozdobne	Niemcy	Holandia	Polska	Belgia	Francja	Wielka Brytania
eksport	765,71	8056	107,6	652,1	152,5	74,4
import	2828	1391	233,3	527,2	1131,1	1205
eksport do UE	642,6	6790,9	78,12	624,6	121	66,9
import z UE	2687,5	520,1	229,4	323,7	1107,8	1050,4
Cebule, bulwy i kłącza						Wielka Brytania
Import ogółem	Niemcy 119,04	Holandia 71	Polska 25,35	Belgia 21	Francja 76,8	108,8
Import z UE	112	5	25	21	74	109
z Holandii	107		23	19	61	89
	Niemcy	Holandia	Polska	Belgia	Francja	Wielka Brytania
Eksport ogółem	60,00	910,22	5,26	24,54	17,26	14,32
do UE	52	464	2	23	16	12
z Holandii do	146		19	20	54	58
Materiał szkółkarski						Wielka Brytania
Import ogółem	Niemcy 1267,75	Holandia 420,8	Polska 120,1	Belgia 20,4	Francja 518,3	329
z UE	1231	239	119	19	512	319
z Holandii	979		78	15	251	214
	Niemcy	Holandia	Polska	Belgia	Francja	Wielka Brytania
Eksport ogółem	574,1	2530	67,8	377,9	99,5	33,2
do UE	475	2229	48	36	76	29
do Holandii	131		16	86	120	0
Kwiaty cięte						Wielka Brytania
Import ogółem	Niemcy 917	Holandia 577	Polska 75,6	Belgia 250,7	Francja 343,8	722
z UE	859	92	75	90	332	585
z Holandii	831		70	85	310	567
	Niemcy	Holandia	Polska	Belgia	Francja	Wielka Brytania
Eksport ogółem	57,2	3070,3	11,4	185,7	14	25,5
do UE	47	2605	7	185	8	25
do Holandii	26		0	153	4	11
Zieleń cięta						Wielka Brytania
Import ogółem	Niemcy 156,6	Holandia 186,9	Polska 12,4	Belgia 51,6	Francja 47,9	40,9
z UE	118	46	11	20	45	33
z Holandii	41		4	7	21	17
	Niemcy	Holandia	Polska	Belgia	Francja	Wielka Brytania
Eksport ogółem	45,9	204,3	23,1	62,9	6,5	1,1
do UE	40	172	22	61	6	1
do Holandii	17		4	36	1	0

Wpływ wymiany towarowej produktów roślin ozdobnych na produkcję szkółkarską w Polsce

Wymiana międzynarodowa zwiększa konkurencję i stymuluje efektywność produkcji, wpływając w ten sposób na rozwój gospodarki. Eksport ponadto nabiera szczególnego znaczenia w momencie nasycania się rynku krajowego. Wtedy szansą dalszego rozwoju dla danej gałęzi produkcji stają się rynki zagraniczne. W przypadku Holandii popyt na rynkach zagranicznych odgrywa ważniejszą rolę w rozwoju kwaciarstwa, niż popyt na rynku rodzimym.

W Polsce największy udział w wartości importu, oscylujący wokół 50 %, mają drzewa i krzewy ozdobne. Odnotowano również wysoką dynamikę wzrostu ich importu, gdyż w ostatnim 5-leciu wartość ta zwiększyła się 2-krotnie. Tak samo wzrosła wartość importu bylin. Wzrost importu tych dwóch grup roślin występuje także w badanych krajach UE, ale z dynamiką niższą niż w Polsce. Wyjątkiem jest import bylin do Holandii, który w całym badanym okresie wykazywał stałą tendencję malejącą. W dalszym ciągu jednak róże są naszym czołowym produktem szkółkarskim, choć ich łączny udział w całkowitej wartości eksportu obniżył się z 59 % w 2000r do 23% w 2010. W porównaniu do badanych trzech krajów europejskich nadal jesteśmy liczącym się ich eksporterem. Podsumowując powyższe analizy, można wyciągnąć wniosek, iż Holandia jest krajem o dość ugruntowanej pozycji na europejskim rynku szkółkarskim. Stale zwiększa eksport przy jednoczesnym ograniczaniu importu roślin (za wyjątkiem krzewów róż). Posiada bardzo wysokie dodatnie saldo w handlu zagranicznym produktami szkółkarskimi. Natomiast Niemcy i Wielka Brytania wielokrotnie więcej importują niż eksportują, co skutkuje wysokim ujemnym saldem. W Polsce saldo obrotów handlu zagranicznego roślinami szkółkarskimi w całym badanym okresie (2010-2012) było dodatnie, choć szybszy wzrost importu niż eksportu spowodował, że jego wartość wyraźnie się obniżyła.

Słabą stroną w polskim szkółkarstwie jest także ogólny poziom eksportu produktów szkółkarskich, pomimo, iż jak pokazały badania eksport zwiększa się z roku na rok, zwłaszcza na rynki wschodnie to jednak w porównaniu z Holandią sprzedaż roślin za granicę wartościowo i ilościowo jest wielokrotnie mniejsza. W porównaniu do Niemiec sytuację w eksporcie można określić jako podobną, choć z analiz wynika, iż Niemcy trzykrotnie więcej eksportują niż Polska, jednak 13 razy więcej importują, w tym znaczący jest import z Polski. W porównaniu z Wielką Brytanią eksport uznany został za silną stronę.

Bardzo ważne znaczenie w zbycie ozdobnego materiału szkółkarskiego w Polsce ma klient detaliczny, kupujący bezpośrednio u producenta. Detalicznie zbywane jest 20 % całej produkcji badanych szkółek, a tę formę sprzedaży prowadzi aż 85,7 % gospodarstw. Największą rolę handel detaliczny odgrywa w szkółkach najmniejszych obszarowo, działających na rynkach lokalnych, o małym zasięgu. Prowadzą go prawie wszystkie szkółki o powierzchni do 1 ha. Zagospodarowują one w ten sposób prawie połowę swojej produkcji. Tak znacząca rola bezpośredniej sprzedaży detalicznej prowadzonej przez szkółki różni nasz rynek szkółkarski od np. rynku holenderskiego czy niemieckiego, gdzie ta forma zbytu w szkółkach, praktycznie nie istnieje. Większość materiału szkółkarskiego, bo około 50 % po odjęciu eksportu, kupują tam firmy zarządzające i kształtujące zieleń (w tym publiczną oraz nasadzenia przy drogach), 25 % trafia do supermarketów, a pozostałe 25 % do sklepów ogrodnich. W opinii większości właścicieli sklepów ogrodnich w centralnej Polsce, asortyment roślin krajowej produkcji, zarówno pod względem gatunkowo-odmianowym, jak i ilościowym, jest na wysokim poziomie. Natomiast większość sprzedawców, bo aż 60 % badanych, ocenia wysokość cen na średnim poziomie, a 20 % nawet na wysokim. Takiej sytuacji nie można oceniać pozytywnie z punktu widzenia dalszego rozwoju szkółkarstwa, gdyż nie sprzyja to pobudzaniu popytu, szczególnie przy obecnie niskim poziomie dochodów realnych polskich konsumentów i wysokim imporcie materiału z Holandii. Producenci powinni, więc poszukiwać takich rozwiązań, które umożliwiłyby obniżenie cen zbytu, a istnieją ku temu możliwości choćby poprzez obniżanie kosztów produkcji.

Równie istotnym czynnikiem jest dostępność określonego towaru w odpowiedniej ilości, na co wskazało 68 % ankietowanych oraz szeroki asortyment roślin - 53,5 %. Cena roślin natomiast była najważniejsza już tylko dla 40,3 % zapytanych sprzedawców. W Polsce, jak pokazują badania własne, jest to jednak bardzo istotny czynnik. Ale pozostałe objęte badaniami przez wspomnianych autorów, będą w przyszłości nabierały coraz większego znaczenia również w naszym kraju i producenci powinni być na to przygotowani. Również dla znacznej ilości sprzedawców, bo dla 45,8 % badanych, rośliny importowane nie są lepsze jakościowo od polskich. Ich wyższą jakość podkreśliło tylko 32,6% ankietowanych sprzedawców, co jest i tak sporym odsetkiem z punktu widzenia krajowego szkółkarstwa. Producenci w Polsce muszą, więc dokładać większych starań w celu podnoszenia jakości oferowanych roślin. Konieczne jest także zwiększanie atrakcyjności oferty naszych szkółkarzy pod względem asortymentu, choć w tym zakresie postęp jest znaczny.